

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 146/05-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. januára 2006 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Juraja Horvátha a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť A. Z., bytom Š., zastúpeného advokátkou JUDr. A. K., B., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 348/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 348/00 p o r u š i l základné právo A. Z. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 348/00 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných priet'ahov.

3. A. Z. priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 80 000 Sk (slovom osemdesiat tisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Bratislava II p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. A. Z. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 5 308 Sk (slovom päť tisíc tristoosem slovenských korún), ktorú je Okresný súd Bratislava II p o v i n n ý vyplatiť na účet jeho advokátky JUDr. A. K., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 11. júla 2005 č. k. I. ÚS 146/05-10 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť A. Z., bytom Š. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. A. K., B., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 348/00.

Zo sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa od 6. novembra 2000 žalobou podanou okresnému súdu domáha vyslovenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru jeho okamžitým zrušením a z toho právneho dôvodu aj náhrady mzdy. Podľa tvrdenia sťažovateľa okresný súd koná v jeho veci vedenej pod sp. zn. 19 C 348/00 so zbytočnými prietahmi aj napriek tomu, že ide o pracovnoprávny spor, v ktorom si sťažovateľ uplatňuje nárok na náhradu mzdy z dôvodu neplatného skončenia pracovného pomeru, po skončení ktorého prišiel o zamestnanie, pričom ako rozvedený rodič má v opatere dve maloleté deti.

Týmto postupom okresného súdu sa predlžuje stav právnej neistoty sťažovateľa a oddaľuje sa právoplatné skončenie sporu

Sťažovateľ v sťažnosti ďalej uviedol:

„Od doručenia žaloby Okresný súd Bratislava II vo veci nekonal. Vo veci nielenže nevytýčil termín pojednávania, ale žalobu nedoručil ani odporcovi na vyjadrenie. Navrhovateľ opakovane (27. 02. 2001, 14. 02. 2002, 08. 08. 2002 a 24. 02. 2003) doručil Okresnému súdu Bratislava II urgenciu a žiadal, aby sa vo veci začalo urýchlene konať. Ani na jednu urgenciu mu však súd neodpovedal a vo veci nekonal. (...)

Máme za to, že od 06. 11. 2000 do 31. 05. 2005 nastali prieťahy v konaní. V dôsledku takýchto prieťahov v konaní utrpel sťažovateľ nemajetkovú ujmu, akou je utrpenie a hlboká frustrácia z neistoty, vyvolanej neúmerne dlhou dobou riešenia sporu. V tomto prípade úplne zlyhalo zabezpečenie práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v konaní. Sme presvedčení, že prioritným záujmom súdov by malo byť aj rýchle riešenie najmä pracovnoprávných sporov. Riešenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru, až po niekoľkých rokoch od podania žaloby stráca svoju podstatu a význam. Bolo potrebné okamžite riešiť neplatnosť skončenia pracovnému pomeru v čase, keď sťažovateľ prišiel o prácu a aj jediný zdroj príjmu, pričom v starostlivosti mal dve maloleté deti, ktoré musel vyživovať. Chceme zdôrazniť, že Okresný súd Bratislava II nebol schopný za obdobie štyri a pol roka od podania žaloby vo veci nariadiť pojednávanie, nie to ešte meritórne rozhodnúť. Sme si vedomí veľkej preťaženia súdov. Máme však za to, že je vecou štátu a organizácie súdov, aby za situácie, ak tomu nebráni žiadna zákonná prekážka, nedochádzalo k zbytočným prieťahom v konaní. Uplatnenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov nemôže byť zmarené len preto, že Slovenská republika nevie alebo nemôže zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov súdu. V dôsledku prieťahov v konaní bola úplne narušená dôvera sťažovateľa v súdnictvo pôsobiace na území Slovenskej republiky a v účinnú právnu ochranu.“

Vychádzajúc z uvedených skutočností sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„Právo sťažovateľa A. Z., ... na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 348/00, porušené bolo.

Okresnému súdu Bratislava II sa prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 348/00 konal bez zbytočných prietáhov.

A. Z., ...sa priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 100.000,- Sk (slovom stotisíc korún slovenských), ktoré je povinný vyplatiť Okresný súd Bratislava II do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia.

Okresný súd Bratislava II je povinný zaplatiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia v sume 5.308,- Sk (za dva úkony právnej pomoci á 2.504,- Sk; prevzatie prípadu a spísanie sťažnosti + 2 x režijný poplatok 150,- Sk), na účet právneho zástupcu sťažovateľa ...do jedného mesiaca odo dňa právoplatnosti rozhodnutia.“

2. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: za okresný súd JUDr. M. Š., poverená zastupovaním predsedníčky okresného súdu, listom sp. zn. Spr. 2097/05 z 23. júna 2005 a právna zástupkyňa sťažovateľa stanoviskom k uvedenému vyjadreniu okresného súdu listom zo 7. septembra 2005.

2. 1. JUDr. M. Š. vo svojom vyjadrení okrem iného uviedla:

„(...) oznamujem, že som vo veci zistila prietahy v konaní spôsobené súdom.

Zistené prietahy v konaní vznikli dlhodobou práceneschopnosťou zákonného sudcu. Dňa 1. 1. 2005 bola vec prikázaná na vybavenie novej zákonnej sudkyňi JUDr. K. F. Vzhľadom k tomu, že menovaná sudkyňa prevzala oddelenie, v ktorom sa nachádza niekoľko stoviek reštančných vecí je termín pojednávania stanovený až na deň 8. 9. 2005.“

2. 2. Právna zástupkyňa sťažovateľa vo svojom stanovisku k uvedenému vyjadreniu okresného súdu uviedla:

„(...) chceme zdôrazniť, že sťažovateľ sa domáhal vytýčenia pojednávania vo veci, keď opakovane podaním zo dňa 27. 02. 2001, 14. 02. 2002, 08. 08. 2002 a 24. 02. 2003 žiadal vo veci urýchlene konať, pričom poukazoval na prietahy v konaní. Na tieto urgencie však súd nereagoval.

Pokiaľ ide o tvrdenie Okresného súdu Bratislava II, že prieťahy vznikli dlhodobou práceneschopnosťou zákonného sudcu len chceme uviesť, že súd nebol schopný ani len v priebehu 4 rokov a 6 mesiacov doručiť návrh na vyjadrenie odporcovi. Vo všetkých ostatných bodoch sa pridriavame svojej sťažnosti. “

3. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy. Jej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou tohto základného práva – ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov (I. ÚS 40/02, I. ÚS 41/03, I. ÚS 65/04).

II.

Z obsahu sťažnosti, jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 19 C 348/00 ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania:

- 6. november 2000 - sťažovateľ sa žalobou proti G., s. r. o., K. (ďalej len „žalovaná“), podanou okresnému súdu domáhal vyslovenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru jeho okamžitým zrušením a náhrady mzdy z dôvodu neplatného skončenia pracovného pomeru;
- 27. február 2001, 14. február 2002, 8. august 2002 a 24. február 2003 - sťažovateľ urgoval nariadenie pojednávania a konanie vo veci;
- 27. máj 2004 - sťažovateľ oznámil okresnému súdu zmenu právneho zástupcu;
- 16. február 2005 - okresný súd nariadil pojednávanie na 8. september 2005;

- 24. február 2005 - sťažovateľ oznámil okresnému súdu odvolanie plnomocenstva advokátovi a 28. februára 2005 si ustanovil nového právneho zástupcu;
- 24. marec 2005 - okresný súd zaslal žalobu sťažovateľa na vyjadrenie žalovanej a súčasne poučil účastníkov o ich procesných právach;
- 21. júl 2005 - sťažovateľ doplnil žalobu vyčíslením výšky náhrady mzdy, ktorú z dôvodu neplatného skončenia pracovného pomeru požadoval;
- 7. september 2005 - sťažovateľ oznámil okresnému súdu, že u žalovanej došlo k zmene jej obchodného mena a sídla;
- 8. september 2005 - po vypočutí sťažovateľa za neprítomnosti žalovanej bolo pojednávanie odročené na 15. december 2005 za účelom ďalšieho dokazovania (vyžiadanie listín od žalovanej);
- 28. september 2005 - sťažovateľ zaslal okresnému súdu ďalšie listinné dôkazy,
- 14. december 2005 - žalovaná faxom ospravedlnila svoju neúčast' na pojednávaní 15. decembra 2005;
- 15. december 2005 – pojednávanie bolo z dôvodu neprítomnosti žalovanej a sťažovateľa, ktorého na pojednávaní zastupovala jeho právna zástupkyňa, odročené na 25. apríl 2006 z dôvodu opätovného predvolania žalovanej.

III.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. (...)

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa naplní zásadne až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (napr. I. ÚS 41/02).

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní o vyslovenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru jeho okamžitým zrušením a z toho právneho dôvodu uplatneného nároku na náhradu mzdy vedenom pod sp. zn. 19 C 348/00, v ktorom sťažovateľ vystupuje v procesnom postavení žalobcu, došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02,

II. ÚS 32/02, I. ÚS 79/05). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predmetom napadnutého občianskoprávneho konania je vec, ktorej povaha (spor o existenciu pracovného pomeru, ktorý je zdrojom príjmov sťažovateľa) si vyžaduje osobitnú starostlivosť všeobecného súdu o naplnenie účelu súdneho konania, čo okrem iného znamená, že všeobecný súd má povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená (§ 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku) a aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie (napr. I. ÚS 142/03, I. ÚS 145/03, IV. ÚS 40/05).

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že doterajšia dĺžka tohto občianskoprávneho konania, ktorá trvá vyše 5 rokov, podľa názoru ústavného súdu nebola závislá od zložitosti veci.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľa ako účastníka konania, ústavný súd v jeho správaní nezistil žiadne také skutočnosti, ktoré by odôvodňovali konštatovanie ich vplyvu na vznik zbytočných prietáhov v posudzovanom období.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci s tým, že zbytočné prietahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti daného prípadu, pričom zistil, že okresný súd nevykazoval žiadnu procesnú aktivitu v období od 6. novembra 2000 (okresnému súdu bola doručená žaloba) – do 16. februára 2005 (okresný súd nariadil pojednávanie), t. j. viac ako 4 roky a 3 mesiace.

Z dôvodu komplexného posúdenia veci ústavný súd poukazuje aj na také nedostatky v konaní okresného súdu, ako je zaslanie žaloby sťažovateľa (žalobcu) na vyjadrenie žalovanej až po viac ako 4 rokoch a 4 mesiacoch (od 6. novembra 2000 – do 24. marca 2005), čo je z hľadiska naplnenia účelu čl. 48 ods. 2 ústavy absolútne neakceptovateľné.

Ústavný súd opakovane zdôrazňuje, že predmetné konanie možno najmä vzhľadom na jeho predmet už len na základe jeho posúdenia v globále považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy. Táto zdlhavosť konania totiž v princípe predlžuje stav právnej neistoty dotknutej osoby do takej miery, že sa jej právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 40/05, IV. ÚS 132/05).

Ústavný súd zároveň upozorňuje, že hľadisko zdlhavosti konania je zvlášť citlivo posudzované v konaniach, s výsledkom ktorých sťažovateľ spája aj zabezpečenie svojich životných potrieb. Časové hľadisko zohráva v týchto sporoch dôležitú úlohu (II. ÚS 52/99). V predmetnom konaní ide o pracovnoprávny spor, v ktorom sa pre sťažovateľa rieši existenčná otázka, ktorou je trvanie pracovného pomeru a s tým spojený nárok na náhradu mzdy, ktorá predstavuje pre sťažovateľa príjem zabezpečujúci jeho živobytie. V týchto sporoch by mal preto súd postupovať čo najrýchlejšie a najefektívnejšie.

V súvislosti s tvrdeniami JUDr. M. Š., poverenej zastupovaním predsedníčky okresného súdu, o tom, že v predmetnom konaní došlo k zmene zákonného sudcu, ako aj o preťaženosti zákonnej sudkyne ústavný súd konštatuje, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prieťahy, a to len v tom prípade, ak sa za tým účelom prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote.

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

4. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému

súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

5. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľ sa domáhal aj priznania primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 100 000 Sk.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nie je pre sťažovateľa dostatočným zadosťučinením. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať sťažovateľovi aj finančné zadosťučinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na obzvlášť citlivý predmet konania a najmä na dlhodobú neodôvodnenú nečinnosť okresného súdu považuje za primerané vo výške 80 000 Sk.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

6. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania z dôvodu jeho právneho zastúpenia advokátkou, ktorá si uplatnila nárok na náhradu trov v celkovej výške 5 308 Sk, a to za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2005 podľa § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) v sume 2 x 2 504 Sk + 2x režijný paušál 150 Sk .

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z ustanovení z § 1 ods. 3 a § 11 ods. 2 vyhlášky. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2005 je 2 501 Sk a hodnota režijného paušálu je 150 Sk.

Sťažovateľovi patrí náhrada trov za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2005 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu a zaslanie vyjadrenia zo 7. septembra 2005) v sume 7 503 Sk a trojnásobok režijného paušálu v sume 450 Sk, t. j. celkovo za úkony právnej služby patrí sťažovateľovi náhrada trov vo výške 7 953 Sk.

Vzhľadom na to, že právna zástupkyňa si uplatnila náhradu trov len vo výške 5 308 Sk, ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov len vo výške uplatneného nároku, tak ako je to uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

7. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. januára 2006